

MUĞLA İL MERKEZİNDEKİ MEMURLARIN BOŞ ZAMAN DEĞERLENDİRME EĞİLİMLERİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Mustafa YENİÇERİ*
Bayram COŞKUN**
Hüseyin ÖZKAN***

ÖZET

Çalışanların boş zamanlarını iyi bir biçimde değerlendirmesi onların iş verimliliğine de etki etmektedir. Bu açıdan boş zamanları etkin bir biçimde değerlendirmenin çalışma yaşamı üzerinde olumlu etkileri vardır. Bu araştırmada Muğla/merkezde bulunan memurların boş zamanlarını değerlendirme eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Varılan bulgular, Muğla/merkezde Memurların boş zamanlarını genelde kahvehane vb. yerler, spor alanları ile, gezme amaçlı açık alanlarda değerlendirdikleri yönündedir. Katılımcılarca var olan tesisler yanında, halka açık kapalı spor alanları, yüzme havuzu ve tiyatro salonu istenmektedir. Genel olarak memurların boş zamanlarını iyi bir biçimde değerlendirme arzusunda oldukları görülmektedir.

ABSTRACT

The efficiency at work increases if employees make good use of their leisure times. This research examines the tendency of civil servants in fulfilling their leisure times in Mugla. Research shows that civil servants in Mugla spend their free times in Turkish coffee houses and sport centres. Also outdoor activities are quite popular. Although there are some clubs and activity centres, participants of the research emphasise the need for closed and open-air public swimming pools and theatre complex. In conclusion, it is recognised that civil servants in general are intending to have pleasant and efficient leisure times.

GİRİŞ

Sanayi devrimi sonrasında hızla gelişen endüstriyel tesisler iş gücüne yönelik temel stratejilerini bir kişiyi mümkün olabildiği ölçüde çok çalıştırmak üzerine kurmuşlardı. Bu nedenle sanayi devriminin ilk zamanlarında insanların günde 16 saat çalıştırıldığı dönemler yaşanmıştır. Böyle bir yapı içerisinde çalışan bireyin değil boş zamanı, dinlenebileceği dolayısıyla çalışma enerjisini yenileyebileceği zamanları bile kısıtlıydı. 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan bilimsel yönetim anlayışının çalışan bireyin iş yerindeki verimliliği üzerinde yoğunlaşması, aynı zamanda daha az çalışmayla daha fazla üretmenin yolunu da açmıştır. Verimlilikte sağlanan artış, sosyal yönelimli düşüncelerin gelişmesi vb. faktörler azalan çalışma saatleri olgusunu da beraberinde getirmiştir.¹

* Okutman, Muğla Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu.

** Öğretim Görevlisi, Muğla Üniversitesi İ. İ. B. F. Kamu Yönetimi Bölümü.

*** Yrd. Doç. Dr., Muğla Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu.

¹ Bu konuda açıklamalar ve örnekler için bkz. Frederick W. Taylor, *Bilimsel Yönetimin İlkeleri* (çev. H. Bahadır Akın), Çizgi Kitabevi, Konya-1997

Dünya Ekonomik buhranından sonra gelişen davranışsal akımın (beşeri ilişkiler akımının) çalışan bireyin sosyo-psikolojik boyutunu ön plana çıkarması, çalışma verimliliğine etki eden çalışma dışı koşulların daha da önemsenmesine yol açmıştır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar disiplinli, kalıplaşmış ve monoton bir çalışma düzeninin, yabancılaşma, işe uyumsuzluk, manevi tatminsizlik gibi kişisel ve toplumsal sorunlara yol açtığını ortaya koymuştur. Bu sorunların çözümlerine yönelik tepki, sadece dinlenme ve yeniden işe dönme anlayışından uzak, eğlence ve diğer moral etkinliklerinde içinde yer alacağı, işten arta kalan boş zamanın artırılması ve değerlendirilmesi şeklinde bir anlayışın doğmasıyla kendisini göstermiştir.²

Günümüzde varılan düşünce açısından, çalışan insanın çalışma kapasitesi kadar, onun için boş zaman oluşturulması ve bunun en iyi şekilde değerlendirilmesi de büyük önem taşımaktadır. Boş zamanı iyi bir biçimde değerlendirmenin, çalışma verimini artırması, çalışma düzenini sağlamasındaki yararları yanında; kültürel ilerleme için toplumun yaratıcı, geliştirici enerjisinin ortaya çıkarılması ve çağdaş insanın çalışma hayatının kalıpsallığından kurtularak dilediği gibi yaşaması, istediğini yapması bu yolla kendini bulması ve kendine gelmesi bakımından önem taşımaktadır.³

Geleneksel iş ortamlarından, çağdaş gelişmişlikle donatılmış iş ortamlarına geçtikçe, başka bir deyişle oturma yeri ile işyeri daha net olarak birbirinden ayrıldıkça, birey yukarıda sözü edilen zorunluluğu daha çok hissetmektedir. İşte bu iş ve ev ortamlarının birbirinden daha net ayrılabilirdiği noktalarda, bireyin iş zamanı, kendisine ve evdeki zorunlu işler için ayırdığı zamanın dışında bir zaman kalmaktadır ki; bu zaman dilimi bu güne değin “serbest zaman”, “boş zaman”, “özgür zaman” ve “çalışma dışı zaman” şeklinde çeşitli adlar altında anılmıştır.⁴

Hızla sanayileşen ve kentleşen Türkiye’de boş zaman değerlendirmenin önemini arttırarak hak ettiği yeri almaya başlaması bu konuda birçok araştırma yapılmasına sebep olmuştur. Bu çalışma da Muğla il merkezinde çalışan devlet memurlarının boş zaman değerlendirme alışkanlıkları, anlayışları, uygulamaları ve bu konuda kentteki mevcut tesisler ve olması istenen tesisler hakkında isteklerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Anket formuna memurların sosyal profilleri hakkında bazı sorular da konmuş, elde edilen bulgular doğrultusunda yorumlar yapılmıştır.

² Ş. Güler, *Turizm Sosyolojisi*, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayını, Ankara, 1978, s. 11.

³ E.J. Nixon, and E.A. Jewett, *An Introduction to Physical Education*, Seventy Edition, Toronto, 1969, s.123.

⁴ U. Demiray, *Açıköğretim Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Eğilimleri*, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 252, Eskişehir-1987, s. 1

I. PROBLEM

Bu çalışma temelde, Muğla / Merkezde görev yapan memurların boş zaman değerlendirme alışkanlıklarının saptaması ve ortaya çıkarılmasına yöneliktir. Bunun yanında, katılımcı açısından ne kadar boş zamana sahip olduğunun belirlenmesine çalışılmıştır. Ayrıca boş zaman değerlendirmeye yönelik olarak kentte eksikliği hissedilen tesis ve aktivitelerin ne olduğun kullanıcı gözüyle ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Muğla ilçelerinin turistik nitelikli olduğu, Türkiye'nin en uzun sahil şeridinde sahip olan bir kenttir. Aynı zamanda boş zamanların açık alanda değerlendirilebileceği, sahilde olan ve olmayan çok sayıda mesire yeri vardır. Bunun yanında Türkiye'nin diğer yerlerine nispeten, kişisel olarak spor yapmak, bu yolla boş zamanları değerlendirmek imkanı daha fazladır.

Çalışma, Muğla / merkezdeki devlet memurlarının boş zamanlarını nasıl değerlendirdiği, boş zamanlarını daha çok açık alanda mı yoksa kapalı alanda mı (ev, kahve vb.) geçirdikleri veya boş zamanlarının ne kadarında spor aktiviteleri gerçekleştirdikleri gibi konular hakkında kanaat sahibi olmak amacıyla yöneliktir. Ayrıca boş zamanlarını örneğin evde geçirmeleri durumunda, hangi işlerle uğraştıkları, evde veya dışarıda boş zaman değerlendirme etkinliğinin kimlerle yapıldığı (aile ferdi, arkadaş vb.) gibi konuları belirlenmeye çalışılmıştır.

II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışma anket yöntemine dayalı olarak yapılmış olup, araştırmanın evrenini Muğla il merkezinde bulunan çeşitli Devlet kurum ve kuruluşlarında çalışan memurlar oluşturmaktadır ki bunların yaklaşık sayısı 4000 kişidir. Bu ana kütlede örneklem sayısının hesaplanması, $n = \frac{Z^2 \cdot N \cdot P \cdot Q}{N \cdot D^2 + Z^2 \cdot P \cdot Q}$ formülü⁵ yardımıyla yapılmış, yapılan hesaplama sonucunda örneklem sayısı 94 kişi bulunmuştur. Ancak değerlendirmede kolaylık sağlamak ve daha güvenilir bir sonuç elde etmek amacıyla örneklem sayısı 100 kişiye çıkarılmıştır.

Anketin hazırlanması ve uygulanması: Anket sorularının hazırlanması sırasında öncelikle benzeri konularda yapılan çalışmaların sorularından yararlanılmış⁶, tarama sonucu oluşturulan anket soruları, ilgili

⁵ K. C. Akyüz, *Trabzon İlindeki Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayiinin Sosyo-Ekonomik Tahlihi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon-1995

⁶ E. Zorba, *Öğretim Elemanları ve İdari Görevde Çalışan Personelin Hayat Tarzı, Aktivite Düzeyleri, Antropometrik ve Fiziksel Uygunluk Seviyeleri*, Muğla Üniversitesi Matbaası, Muğla-1999; B. Coşkun-T. Uzun, *Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Gelişimi, Niteliği ve Muğla İli Yerel Yönetimlerinin Uygulamada Karşılaştıkları Sorunlar*, Muğla Üniversitesi Yayını, Muğla-1999; S. Karaküçük, *Rekreasyon-Boş Zamanları Değerlendirme*, Seren Ofset, 1995-

alanda çalışmaları bulunan uzman kişilere kontrol ettirilmiştir.⁷ Bu yolla kişisel ve sosyal bilgiler, boş zaman değerlendirme faaliyetleri, var olan ve olması istenen tesisler ile ilgili bilgi toplamaya yönelik 29 soru oluşturulmuştur. Son 8 soruda daha fazla veri elde edebilmek amacıyla birden fazla seçenek tercih etme imkanı katılımcılara verilmiştir.

Ayrıca, anket sorularının uygunluğu, anlaşılabilirliği ve anlamlılığını kontrol etmek amacıyla, anket yapılacak kişi sayının % 20'sine ön uygulama yapılmış, bu yolla anket sorularında tespit edilen aksaklıklar düzeltilmiştir. Anketin uygulaması; anket formlarının dağıtılıp, hemen geri toplanması şeklinde yapılmıştır.

Araştırma verilerinin çözümü ve yorumlanması: Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde SPSS istatistik değerlendirme paket programının 9.0 versiyonu ve T-testi kullanılmıştır.

III. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırma bulgularının analizinde, ortak nitelik taşıyan soru grupları ve bunlara ilişkin sonuçların aynı tabloda bir araya getirilemesi yöntemi tercih edilmiştir. Tabloların içerdiği sonuçların analizi ve varsa yorumlar ilgili tabloyu devamen yapılmıştır.

Tablo 1'de araştırmaya katılan çalışanların cinsiyet, yaş durumları, medeni durumları, çalışma yılları, toplam aylık gelir durumları, öğrenim durumları ve yüzdeleri verilmiştir.

Araştırmaya katılanların cinsiyetine bakıldığında, katılımcıların % 37'si bayan, % 63'ü erkektir.⁸

Ankara; S. Adalı, *Doğuda Hizmet Gören Mülki İdare Amirleri*, Atatürk Üniversitesi Yayın No: 538, 1978-Erzurum; Ş. Kılbaş, *Gençlik ve Boş Zaman*, Çukurova Üniversitesi Basımevi, Adana-1995; M. Öcalan, *Doğu İl Merkezlerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarında Yaptıkları Faaliyetler ve Sporun Yeri*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Elazığ-1996; F. Tuncel, *ODTÜ Öğretim Elemanlarının Yaşam Tarzları ve Aktivite Düzeyleri*, 1995-Ankara.

⁷ Prof. Dr. Erdal Zorba, Doç. Dr. Şükran Kılbaş, Doç. Dr. Suat Karaküçük, Doç. Dr. Erdoğan Gavcar, Yrd. Doç. Dr. Sebahattin Deniz, Yrd. Doç. Dr. Tuncer Asunakutlu, Yrd. Doç. Dr. Şener Büyükoztürk.

⁸ DİE 1990 yılı verilerine göre Ege bölgesinde yaşayan bayan-erkek sayıları birbirine eşite yakın (bayan sayısı 3.738.902, erkek sayısı ise 3.856.319 kişi) olmasına rağmen, Ege bölgesinde çalışanların (2.236.409 erkek, 1.272.000 bayan) oranı da yaklaşık Muğla ilinin çalışan erkek/bayan oranını doğrular niteliktedir. (*D.İ.E. Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Muğla*, DİE Matbaası, Ankara, 1998).

Muğla İl Merkezindeki Memurların Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

Tablo 1: Ankete Katılanların Kişisel Bilgileri

Biyografik Bilgiler	Seçenekler	Kadın	Erkek	F	%	Toplam
Cinsiyet	Kadın	37	-	37	37	100
	Erkek	-	63	63	63	
Yaş	18-27 Yaş	4	6	10	10	100
	28-37	18	15	33	33	
	38-47	15	34	49	49	
	48 ve üstü	-	8	8	8	
Medeni Durum	Evli	34	56	90	90	100
	Bekar	3	7	10	10	
Mesleki Kıdem Yılı	0-5 yıl	3	6	9	9	100
	6-10	6	4	10	10	
	11-15	13	15	28	28	
	16-20	11	15	26	26	
	21 ve üstü	4	22	26	26	
	Cevapsız	-	1	1	1	
Gelir Durumu.	100-200 Milyon	3	26	29	29	100
	201-300 Milyon	12	14	26	26	
	301-400 Milyon	8	12	20	20	
	401-500 Milyon	3	3	6	6	
	501 milyon ve üstü	3	3	6	6	
Öğrenim Durumu	İlköğretim	1	10	11	11	100
	Lise ve denk	21	24	45	45	
	Mes. Yük. Ok.	10	8	18	18	
	Diğer (Fak-Yük. Ok.)	4	21	25	25	
	Cevapsız	1	-	1	1	

Araştırmaya katılanların yaş durumuna bakıldığında, %10'u 18-27 yaş, % 33'ü 28-37 yaş ve % 49'u 38-47 ve % 8'i 48 ve üstü yaş grubunda olduğu görülmektedir. Katılımcıların yoğunlaştığı yaş grubunun % 49 ile 38-47 arasındaki yaş grubudur.

Katılımcıların yarıya yakın kısmının orta yaş gurubu denilebilecek gruptan olması, çalışmamız açısından oldukça anlamlıdır. Çünkü genel bir gözlemlerle, spor aktivitelerine katılma, boş zamanları daha iyi değerlendirme gibi konuların orta yaş grubunda daha çok kendini hissettirdiğini söylenebilir. Araştırmaya katılanların medeni durumlarına bakıldığında, % 90'nın evli, % 10'nun ise bekar olduğu görülmektedir.⁹

⁹ DİE 1996 yılı verilerine göre Türkiye'de evlenme yaşı ortalaması, erkeklerde 26.4 bayanlarda 22.5, Ege bölgesinde 26.0, 22.0 ve Muğla'da 27.0, 22.6 dır. Muğla'da çalışan memurlardan evlenme yaş ortalamasında olan bayanlardan hiç bekar bulunmamakta, erkeklerin bekar olanlarından 4 kişi bu yaş grubunda bulunmaktadır.

Araştırmaya katılanların çalışma yılları şöyledir; % 9'u 0-5 yıl, % 10'u 6-10 yıl, % 28'i 11-15 yıl, % 26'sı 16-20 yıl, ve % 26'sı 21 ve üstü yıl çalışanlardan oluşmaktadır.

Araştırmaya katılanların toplam aylık gelir durumu incelendiğinde, % 29'u 100-220 milyon, % 26'sı 201-300 milyon, % 20'si 301-400 milyon, % 19'u 401-500 milyon ve % 6'sının ise 501 milyondan yukarı gelir düzeyine sahip oldukları görülmektedir.¹⁰

Türkiye Kamu-Sen Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, Aralık 1998 sonunda iki kişilik bir ailenin geçinebilmesi için 170.206.000 milyon gerekirken, Ekim 1999'da bu miktarın 275.646.000 milyona çıktığını yine Aralık 1998'de 246.031.000 milyon olan yoksulluk sınırının Ekim 1999'da % 61.9 oranında artarak 398.443.000 milyona ulaştığını açıklamıştır.¹¹ Bu değerlendirme baz alındığında, ankete katılan memurların çoğunluğunun düşük gelir düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmaya katılanların öğrenim durumlarına bakıldığında, ağırlıklı grubu % 45 ile lise ve dengi okul mezunları oluşturmaktadır. Bu grubu % 25 ile fakülte ve yüksekokul mezunları izlemektedir. Bunları % 18 ile meslek yüksek okulu mezunları, % 11 ile ilköğretim mezunları izlemektedir.¹²

Tablo 2 de araştırmaya katılanların ek iş durumları, eşlerin çalışıp-çalışmadığı, çocuk sayıları, konut durumu, otomobil sayısı, alkol-sigara alışkanlıkları, işten duyulan memnuniyet durumları ve bunların dağılım yüzdeleri verilmiştir. Araştırmaya katılanların % 92'si ek bir iş yapmamakta, ek iş yapanlar ise %1'i bayan toplam % 8'i oluşturmaktadır. Ek iş yapma oranının düşük olması dolaylı olarak katılımcılar açısından daha fazla boş zaman olgusunu beraberinde getirmektedir.

¹⁰ Araştırmanın yapıldığı tarihte asgari ücretin neti 68.611.120 TL, en düşük devlet memur maaşı ise yaklaşık 112.000.000 TL dir.

¹¹ *Posta Gazetesi*, 13 Kasım 1999.

¹² Türkiye'de okullaşma oranına bakıldığında, *ilkokul mezunu*; Türkiye ortalaması % 89.9, Ege bölgesi % 93.53, Muğla ili % 98.28 dir.
Ortaokul mezunu; Türkiye ortalaması % 53.44, Ege bölgesi % 57.76, Muğla ili % 59.07 dir.
Lise mezunu; Türkiye ortalaması, % 36.69, Ege bölgesi, % 38.84, Muğla ili, % 35.48 dir.
Üniversite ve yüksek okul mezunu; Türkiye ortalaması, % 8.51, Ege bölgesi, 5.91, Muğla ili, 2.50 dir. (D. İ. E. Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Muğla, Ankara-1998)

Muğla İl Merkezindeki Memurların Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

Tablo 2: Ankete Katılanların Sosyal Durumları

Seçenekler	Cevaplar	Kadın	Erkek	F	%	Toplam
Eşi Çalışıyor mu	Çalışıyor	34	26	60	60	100
	Çalışmıyor	-	31	31	31	
	Cevapsız	3	6	9	9	
Ek İş Durumu	Yapan	1	7	8	8	100
	Yapmayan	36	56	92	92	
Çocuk Sayısı	Çocuksuz	5	7	12	12	100
	1-2 Çocuk	29	46	75	75	
	3-4 Çocuk	1	5	6	6	
	Cevapsız	2	5	7	7	
Konut Durumu	Ev Sahibi	17	25	42	42	100
	Kirada Oturan	7	23	30	30	
	Lojmanda Oturan	12	13	25	25	
	Diğer	2	1	3	32	
Otomobil Durumu	Olan	29	36	65	65	100
	Olmayan	8	27	35	35	
Sigara ve Alkol Kullanma	Sigara ve Alkol	-	15	15	15	100
	Sigara	14	20	34	34	
	Alkol	-	13	13	13	
	Hiçbiri	23	15	38	38	
İş İle Görülen Öğrenim	İlgili	12	29	41	41	100
	Kısmen İlgili	14	15	29	29	
	İlgisiz	11	19	30	30	
İş Memnuniyeti	Memnun	22	34	56	56	100
	Kısmen Memnun	15	26	41	41	
	Memnun Değil	-	3	3	3	

Araştırmaya katılanların eşlerinin çalışıp-çalışmadığına bakıldığında, % 31'inin eşi çalışmamakta, % 60'ının eşi ise çalışmaktadır. Bu soruya katılımcıların % 9'u ise cevapsız bırakmayı tercih etmiştir. Eşim çalışmıyor diyenlerin hepsinin erkek olması dikkat çekici bir durumdur.

Araştırmaya katılanların % 30'u bir çocuğa, % 45'i iki çocuğa, % 4'ü üç çocuğa ve % 2'si de 4 ve daha fazla çocuğa sahiptir. Katılımcıların % 12'sinin ise çocuğu yoktur. Çocuk yoğunluğu % 45 ile iki çocukta toplanmakta ve aile başına ortalama 1.44 çocuk düşmektedir.¹³ Bu soruyu cevapsız bırakanların oranı ise % 7'dir.

Araştırmaya katılanların konut durumu ele alındığında, % 2'si konut durumunu belirtmemiş, % 42'si kendi evinde, bunu izleyen % 30'u kirada ve % 25'i kurum ve kuruluşların lojmanlarında ikamet etmektedir.

1990 yılı verilerine göre Türkiye'de toplam konut sayısı, 11.500.000'dir. DİE verilerine göre Türkiye'nin 1990'da nüfusu 56.473.035 milyon olup, konut sahibi olma oranı % 21'dir.¹⁴

Ev sahibi aile oranı, büyük kentlerde, kentler ortalamasına oranla daha düşüktür. Büyük kentlerde kiracı aile oranı gittikçe artmaktadır. Ayrıca yasal olmayan yapılanmanın 2/3'ü 5 büyük kentlerde bulunmaktadır.

Muğla'da çalışan devlet memurlarının ev sahibi olma oranı, Türkiye ortalamasının iki katıdır. Ayrıca çalışanların % 25'i de lojmanlarda oturmaktadır. Türkiye genelinde devletin çeşitli kuruluşlarının sahibi olduğu 234.397.000 adet lojman bulunmaktadır.¹⁵

Araştırmaya katılanların otomobil sayısına bakıldığında, katılımcıların % 65'inin otomobil sahibi olduğu görülmektedir. Geriye kalan % 35'in ise otomobili yoktur. Araştırmaya katılanların çoğunluğu sendikaların yaptığı gruplandırmaya göre düşük gelir grubunda görünmektedir. Buna karşın yaklaşık 2/3'nün otomobil sahibi olması memurlar arasında tasarruf oranının yüksek olduğu biçiminde yorumlanabilir. Bunun yanında otomobil sahibi kişilerin çoğunlukta olması boz zamanları ev dışında değerlendirme imkanını arttırmaktadır.

¹³ Türkiye genelinde, şehir merkezlerinde doğurganlık hızı 2.32'dir. Bu Ege bölgesinde 2.02'ye düşmektedir. Bölgelere göre çocuk sayısı göz önüne alındığında 2. Bölgede bulunan Muğla kent merkezinde, DİE 1990 yılı verilerine göre aile başına düşen yaşayan çocuk sayısı 1.44 ile bölge ortalamasının altında kalmaktadır.

¹⁴ D. İ. E. 1990 Genel Nüfus Sayımı, D. İ. E. Matbaası, Ankara, 1993. s. 1

¹⁵ T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, I. Gençlik Şurası, (1989), İstanbul, s.250.

Muğla İl Merkezindeki Memurların Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

D.İ.E verilerine göre Türkiye genelinde otomobil sahibi olma oranı % 6,25 dir. Muğla il genelinde oto sahibi olma oranı, temmuz 1999 verilerine göre % 9,3 dür.

Muğla merkezinde bulunan devlet kurum ve kuruluşlarında çalışan personelin oto sahibi olma oranı, bölge ortalamasının altı katından, Türkiye ortalamasının on katından daha fazladır.

Araştırmaya katılanların alkol-sigara alışkanlıklarına bakılığında, % 34'ü sigara, % 15'i alkol ve sigara, % 13'ü alkol kullanırken, % 38'i bunların her ikisini de kullanmamaktadır.

Zorba'nın Muğla Üniversitesi öğretim elemanları ve idari personeli üzerinde yaptığı araştırmada, sigara içme oranı % 29 çıkmıştır. Alkol alışkanlığı memurlarda % 28, Muğla Üniversitesinde ara sıra diyen % 38 hariç tutulursa, % 14'dür.¹⁶ ODTÜ personeli üzerinde yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre ise hiç alkol almayanların oranı % 22, ara sıra alkol alanların oranı % 55'dir. Geriye kalan % 23 ise alkol almaktadır.¹⁷ Anketin verilerinden hareketle Muğla ilinde çalışan devlet memurlarında sigara içme ve alkol alma oranının benzeri araştırmalarda ortaya çıkan verilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğrenim-iş ilişkisi, araştırmaya katılan memurların % 41'i yaptığı iş ile gördüğü öğrenimin ilgili olduğunu, % 30'u ilgisiz olduğunu ve % 29'u kısmen ilgili olduğunu belirtmiştir. Çalışanların yaklaşık % 70'i yaptığı işe uygun eğitim ya da yakın bir eğitim almıştır.

Araştırmaya katılanların iş memnuniyetlerine baktığımızda ise, katılımcıların % 56'sı işinden memnun, % 41'i kısmen memnun ve % 3'ü işlerinden memnun değildir.

Tablo 3'te araştırmaya katılanların günlük boş zaman durumu, boş zaman etkinliklerine haftada ayrılan zaman, mesaiye kalma süresi, daha fazla boş zamana sahip olma isteği, boş zaman değerlendirme eğilimlerinin üzerlerindeki etkisi ile iş verimi arasındaki ilişki, boş zamanları değerlendirmede zorluk çekip-çekmedikleri, boş zaman etkinliğine katılım yeri, boş zaman değerlendirme faaliyetlerinin vücutları üzerinde olumlu etkileri ve sosyal statü sağlayıp sağlamadığı ile bunların yüzde dağılımları verilmektedir.

¹⁶ Erdal Zorba, *Öğretim Elemanları ve İdari Görevde Çalışan Personelin Hayat Tarzı, Aktivite Düzeyleri, Antropometrik ve Fiziksel Uygunluk Seviyeleri*, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla, 1999, s. 29, 30

¹⁷ Fehmi Tuncel, *ODTÜ Öğretim Elemanlarının Yaşam Tarzları ve Aktivite Düzeyleri*, Ankara-1995, s. 9

Tablo 3: Ankete Katılanların Boş Zaman Durumları ile Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetlerinin Sonuçları Hakkındaki Görüşleri

Seçenekler	Cevaplar	Kadın	Erkek	F	%	Toplam
Günlük Boş Zaman	1-3 Saat	30	32	62	62	100
	4-6 Saat	6	24	30	30	
	7 Saat ve Üstü	1	7	8	8	
Haftalık Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetine Katılım Süresi	0-4 Saat	33	38	71	71	100
	5-8 Saat	2	22	24	24	
	Cevapsız	2	3	5	5	
Fazla Mesai Yapma	Yapıyor	1	14	15	15	100
	Yapmıyor	36	49	85	85	
Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetine Katılım ve İş Verimliliği	Artırır	32	51	83	83	100
	Etkilemez	3	11	14	14	
	Azaltır	1	-	1	1	
	Cevapsız	1	1	2	2	
Daha Fazla Boş Zaman İsteği	İsteyen	24	24	48	48	100
	Fark Etmez	7	16	23	23	
	İstemeyen	6	22	28	28	
	Cevapsız	-	1	1	1	
Boş Zaman Değerlendirmede Zorluk Çekme	Çekiyorum	3	4	7	7	100
	Bazen Çekiyor	8	23	31	31	
	Çekmiyor	25	35	60	60	
	Cevapsız	1	1	2	2	
Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetine Katılımın Etkileri	Dinlendirici	17	31	48	25.26	190
	Eğlenceli	8	19	27	14.21	
	Mutluluk Verici	6	9	15	7.89	
	Eğitici	4	12	16	8.42	
	Sıkıntı Azaltıcı	21	28	49	25.78	
	Sağlıklı	7	14	21	11.05	
	Sosyal Statü	5	9	14	7.36	

Muğla İl Merkezindeki Memurların Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

Araştırmaya katılanların günlük boş zaman durumu, % 62'si günlük 1-3 saat, % 30'u 4-6 saat, % 8'ide 7 saat ve daha fazla boş zamanları olduğunu belirtmişlerdir. Günlük boş zaman 1-3 saatle ilk sırayı almakta, cinsiyete göre yüzdelerle bakıldığında, kadınların % 81.08, erkeklerin % 50.79'u bu gruba girmektedir. İkinci sırayı alan 3-6 saat günlük boş zamana sahip olma durumunda cinsiyete bakıldığında ise, kadınlar % 16.21, erkekler % 35. 82 oranında boş zamana sahiptir.

Ankete katılan kadın memurların, erkek memurlara göre daha az boş zamanı olduğunu söylemesi, aile ve ev içinde geleneklerimizin kadına yüklediği görev anlayışı ve toplumsal yapımızdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılanların % 39'u 1-2 saat, % 32'si 3-4 saat, % 17'si 5-6 saat, ve % 7'si de 7-8 saat haftada boş zaman faaliyetlerine zaman ayırdıklarını belirtmiştir. Katılımcıların % 5'i ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Genel bir değerlendirme ile üçte iki çoğunluğun haftada 0-4 saat arasında boş zaman faaliyetlerine zaman ayırdıkları görülmektedir.

Cinsiyet olarak kadınların % 64.86'sı, 0-2 saat, % 24.32 ile 3-4 saat ve bunun üstünde sadece % 2.70'le 5-6 ve daha fazla zaman ayırabilmektedir. Erkeklerde ise, % 36.50 ile 3-4 saat ilk sırayı, % 25.39'la 5-6 saat ikinci sırayı ve % 9.52 ile 7-8 saat ve üstü son sırayı almaktadır.

Araştırmaya katılanların fazla mesaiye kalma durumuna bakıldığında, memurların % 85'inin işi ile ilgili fazla mesai yapmadığı görülmektedir. Fazla mesai yapmamak iş dışı boş zamanın daha çok olması anlamına gelmektedir.

Araştırmaya katılanların, % 48'i daha fazla boş zamana sahip olmak istediğini, % 23'ü fark etmeyeceğini, % 28'i de daha fazla boş zaman istemediğini belirtmiştir. Çalışanların yarısına yakını (% 48) daha fazla boş zaman istemektedir. Bu soruya verilen cevaplara cinsiyet açısından bakıldığında, kadınların % 64.86'sı, erkeklerin % 38.09'u daha fazla boş zaman istemektedir. Daha fazla boş zaman istemem diyenlerin ise, % 16.21'ini kadınlar, % 34.92'sini erkekler oluşturmaktadır.

Çalışmamızda görüldüğü gibi kadınlar daha fazla boş zamana sahip olmayı istemektedir. Kadınların erkeklere oranla daha az boş zamanının olması, ev içindeki iş yükünün daha fazla olması nedeninden kaynaklandığı düşünülebilir. Bu olguda yukarıda da açıklanan kadınlara toplumsal anlayışın yüklediği rol kapsamında değerlendirilebilir.

Araştırmaya katılanların boş zaman değerlendirme eğilimlerinin iş verimi üzerlerindeki etkisine baktığımızda katılımcıların % 83'ü boş zamanı iyi değerlendirmenin iş verimini arttıracığını, % 14'ü etkilemeyeceğini ve % 1'ide iş verimini azaltacağını belirtmiştir.

Araştırmaya katılanların % 60'ı boş zamanlarını değerlendirmede zorluk çekmediğini, % 31'i bazen zorluk çektiğini ve % 7'si de boş zaman değerlendirmede zorluk çektiğini ifade etmiştir.

Cinsiyet bazında bir değerlendirme yapıldığında, kadınlar içinde boş zamanlarını değerlendirmede zorluk çekmeyenlerin oranı % 67.56 iken, erkeklerde bu oran % 55.55'e düşmektedir. Dolayısıyla kadınların boş zaman etkinliği oluşturmada erkeklerden daha yaratıcı olduğu veya daha fazla şansa (örgü vb.) sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılanların % 25.78'i, boş zaman değerlendirme faaliyetlerinin vücutları üzerinde olumlu etkilerini sıkıntı azaltıcı, % 25.26 ile dinlendirici, % 14.21'i eğlendirici, % 11.05'i sağlık verici, % 8.42'si eğitici, % 7.89'u mutluluk verici bulurken % 7.36'sı da kendisine sosyal statü sağladığını belirtmiştir. Bu soruya verilen cevaplar içinde sıkıntı giderme (stres atma) ve dinlenme seçenekleri ön plana çıkmaktadır. Cinsiyet bazında bir değerlendirme yapıldığında, boş zaman etkinliğini sıkıntı azaltıcı (stres atıcı) bulanların içinde bayanların oransal olarak daha fazla olduğu görülmektedir.

Sosyal statü sağlıyor diyen % 7.36'lık grubun dağılımı ise bayan % 35.71, erkek % 64.28'dir. Boş zamanları değerlendirmenin (rekreasyon) sosyal statü sağlama konusu, gelişmiş ülkelerde çok yaygın olup, ülkemizde de yerini almaya başladığı görülmektedir.

Tablo 4: Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetlerinin Niteliği ve Mekanı

Seçenekler	Cevaplar	Kadın	Erkek	f	%	Toplam
Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetlerine Katılım Yeri	Evde	31	39	70	70	159
	İşte	1	7	8	8	
	Kahvehanede	-	18	18	18	
	Açık-Kırsal Alan	11	31	42	42	
	Spor Tesisinde	1	14	15	15	
	Sendika-Dernek	-	5	5	5	
	Diğer	-	1	1	1	
Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetlerine Kiminle Katılıyor	Yalnız	4	17	21	21	146
	Eşle	6	15	21	21	
	Eş Ve Çocukla	21	31	52	52	
	Arkadaşla	17	33	50	50	

Muğla İl Merkezindeki Memurların Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

	Diğer	1	1	2	2	
Evde Yapılan Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetleri	TV İzleme	28	50	78	78	224
	Kitap Okuma	14	20	34	34	
	Müzik Dinleme	19	26	45	45	
	Spor Yapma	3	9	12	12	
	Elişi Yapma	19	5	24	24	
	Çiçek Yetiştirme	4	16	20	20	
	Diğer	3	8	11	11	
Ev Dışı Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetleri	Spor Yapma	7	25	32	32	126
	Sosyal Ve Kültürel Faal	7	13	20	20	
	Gezi	23	24	47	47	
	Mesleki Beceri	5	8	13	13	
	Diğer	4	10	14	14	
Uzun Süreli İzinde Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetleri	Tatile Çıkma	20	43	63	63	138
	Kendini Geliştirme	-	2	2	2	
	Dernek Sendika	-	3	3	3	
	Özel İşler	21	32	53	53	
	Diğer	1	6	7	7	
Şehirde Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetleri	Kapalı Salon	14	17	31	31	153
	Açık Spor Alanı	17	27	44	44	
	Eğlence Faaliyeti	4	7	11	11	
	Mesleki Kurs	5	5	10	10	
	Sağlık İçin Spor	12	9	21	21	
	Gezi Faaliyeti	15	18	33	33	
	Diğer	-	3	3	3	

Tablo 4'te boş zaman değerlendirme faaliyetlerine katılım şekli, evde yapılan boş zaman faaliyetleri, ev dışı boş zaman değerlendirme faaliyetleri, uzun süreli tatillerde boş zaman değerlendirme faaliyetleri, bulunan şehirde boş

zaman değerlendirmeye yönelik ne tür faaliyet ve tesis bulunduğu ve bunların yüzdeleri verilmektedir.

Katılımcıların % 44.02'si boş zaman etkinliğine katılım yeri olarak evi, % 26.41'i açık ve kırsal alanı, % 11.32'si kahvehaneyi, % 9.43'ü spor tesislerini, % 3.14'ü dernek-sendika faaliyetlerini tercih ettiklerini belirtmiştir. Bu soruda katılımcılara birden fazla seçeneği tercih etme imkanı tanınmıştır. Boş zaman etkinliğine katılım yeri olarak evi tercih edenler içinde bayanlar, açık ve kırsal alanı tercih edenler içinde de erkekler ön plana çıkmaktadır. Kahvehane seçeneğini seçenlerin tamamı ve spor tesisi seçeneğini seçenlerin tamamı yakını ise erkeklerden oluşmaktadır.

Ankete katılanların, % 35.61'i eş ve çocukları ile boş zamanlarını değerlendirmeyi tercih ettiklerini belirtmekte, bunu % 34.24 ile arkadaş grubuyla boş zamanlarını değerlendirenler takip etmektedir. Boş zamanlarını yalnız değerlendiririm diyenlerin oranı ise % 14.38'dir. Boş zamanlarını yalnızca eşiyile değerlendirenlerin oranı % 14.38'dir. Katılımcıların % 2'si de diğer seçeneği tercih ettiğini bildirmektedir.

Araştırmaya katılanların evde yaptıkları boş zaman faaliyetlerinin niteliğine baktığımızda ise, % 34.82'si TV izlemekte, % 20.08'i müzik dinlemekte, % 15.17'si kitap okumakta, % 10.71'i eliş yapmakta, % 8.92'si çiçek yetiştirmekte, % 5.35'i spor yapmakta ve % 4.91'ide cevap şıklarının dışında faaliyetlerde bulunmaktadır. TV izleme konusunda erkeklerin bayanlara oranı daha yüksektir. Elish konusunda çoğunluğu bayanlar oluşturmakta, çiçek yetiştirme ve spor yapma konusunda da erkekler ön plana çıkmaktadır.

Araştırmaya katılanların, ev dışı boş zaman değerlendirme faaliyetlerine bakıldığında, katılımcıların ilk tercihlerini % 37.30 ile çeşitli amaçlı geziler oluşturmakta, % 25.39'ü spor faaliyetlerine, % 15.87'si sosyal-kültürel faaliyetlere katıldıklarını ifade etmektedirler. Katılımcılardan diğer seçenekleri tercih ettiğini söyleyenlerin oranı % 14, mesleki gelişmeye yönelik faaliyetleri tercih ettiğini söyleyenlerin oranı % 11.11'dir.

Spor konusuna erkekler daha fazla önem vermektedir. Sosyal, kültürel, sanatsal faaliyetler ve mesleki konularda da erkekler öne çıkmaktadır. Spor yapmada ev dışı spor etkinliklerine katılım daha yoğun bir nitelik taşımaktadır. Katılımcıların % 25.40'ı ev dışı spor aktivitelerine katıldıklarını beyan etmişlerdir. Buna karşılık ev içinde spor yaparım diyenlerin oranı % 5.36'dır. Ancak verilen cevaplar içinde ev içinde spor yaparım seçeneğini ilk ve tek tercih olarak beyan eden kimse yoktur. Bunun yanında ev dışı spor yapma seçeneğini ilk ve tek tercih olarak beyan edenlerin oranı % 9.52'dir. Bu veriler doğrultusunda spor konusuna beklenen anlamda sağlıklı yaklaşmadığı ya da pasif katılımın söz konusu olduğu söylenebilir. Gençler üzerinde yapılan bir araştırmada da spor yapma oranı % 6.9 olarak bulunmuş ve bunlarında 2/3'nün

Muğla İl Merkezindeki Memurların Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

izleyici olduğunu belirlenmiştir.⁶ Bu araştırmamızda spor yapanların oranının göreceli olarak yüksek çıkması, memurların kültürel yapısı ve eğitim düzeyinin yüksek olması ile açıklanabilir.

Uzun süreli izinlerde boş zaman değerlendirme faaliyeti olarak katılımcıların % 52.89'u tatile çıkmakta, % 38.40'ı özel işlerini takip etmektedir. Bunların yanında örneklem grubunun % 2.17'si dernek-sendika faaliyetlerine katılmayı ve % 1.44'ünde kendini geliştirme yönünde aktivitelerde bulunmayı tercih etmektedir. Geri kalanın % 5.07'si de diğer etkinliklerde bulduklarını ifade etmişlerdir.

Bulduğunuz şehirde boş zaman değerlendirmeye yönelik ne tür faaliyet ve tesis bulunmaktadır sorusuna; % 28.75'i açık spor alanları, % 21.56'sı gezi faaliyetleri, % 20.26'sı kapalı spor salonu, % 13.72'si sağlık için spor faaliyetleri, % 7.18'i eğlence, % 6.53'ü mesleki gelişmeye yönelik kurs ve % 1.96'sı da diğer faaliyet ve tesisler olarak belirtmişlerdir. Genel olarak Muğla'da var olan spor alanları ve boş zaman değerlendirme tesislerinden katılımcıların haberdar olduğu söylenebilir.

Ancak gezi faaliyetleri Muğla'da daha çok turizmin yoğun olduğu yörelerde daha yaygındır. Muğla merkezinde bulunan kapalı spor alanı az olmamakla beraber, bunların yararlanmak isteyen herkese açık olarak (akşamları da dahil) işletilmesi yönünde bazı sorunların olduğu bilinmektedir. Bu da ev dışı spor yapmak isteyenleri kısıtlayıcı bir faktördür. İşletme açısından, okullara ait kapalı salonlar amacının dışında (düğün vs.) ve yetersiz (akşamları açık tutmama) kullanılmaktadır.

Tablo 5 de araştırmaya katılanların, Muğla ilinde olmayan ve olmasını istedikleri boş zaman değerlendirme faaliyetleri ve bulunmayan ama bulunmasını istedikleri tesisler ile bunların yüzdeleri verilmektedir.

Araştırmaya katılanların, Muğla ilinde olmayan ve olmasını istedikleri boş zaman değerlendirme faaliyetleri % 25.87'si mesleki konuda gelişmeye yönelik kurslar, % 23.07'si sağlık için spor, % 21.67'si eğlence faaliyeti, % 18.88'i doğa sporları, % 8.39'u çeşitli müsabaka ve % 2.09'unda diğer seçenekleri belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanların Muğla ilinde bulunmayan ama bulunmasını istedikleri tesisler konusundaki görüşlerine bakıldığında katılımcıların, % 28.02'si tiyatro, % 28.02'si sağlık için spor tesisi, % 19.10'u yüzme havuzu, % 12.73'ü halka açık kapalı spor salonu, % 12.10'u halka açık spor alanları istemektedir.

Muğla'da çalışan memurların tiyatro ve sağlık için spora eğilimleri fazla olmasına rağmen bu konuda varolan tesis ve imkanların yeterli olmadığı bir gerçektir. Bu günkü şartlarda Beden Terbiyesi İl Müdürlüğü ve Belediye

tesis açısından bu boşluğu dolduracak yeterlilikte görülmemekle beraber; Üniversitenin bu alandaki yatırımlarının hız kazanması en azından Üniversite çalışanları ve öğrencileri için olumlu bir gelişmedir. Muğla'nın nüfusu tiyatro konusunda özel sektörün ilgisini çekebilecek ölçüde bir potansiyel taşıyorsa bile, sağlık için spor tesisi yatırımı yapılması durumunda, getirisinin özel sektörü tatmin edeceği kanısı taşınmaktadır.

Tablo 5: Boş Zaman Değerlendirmeye Yönelik Olarak Muğla'da Olmayan ve Olması İstenen Faaliyet ve Tesisler

Seçenekler	Cevaplar	Kadın	Erkek	f	%	Toplam
Olmayan, Olması İstenen Faaliyetler	Çeşitli Müsabaka	2	10	12	12	143
	Sağlık İçin Spor	12	21	33	33	
	Doğa Sporları	10	17	27	27	
	Eğlence Faaliyetleri	7	24	31	31	
	Mesleki Kurslar	9	28	37	37	
	Diğer	3	-	3	3	
Olmayan, Olması İstenen Tesisler	Kapalı Salon	3	17	20	20	157
	Yüzme havuzu	6	24	30	30	
	Spor Alanları	4	15	19	19	
	Tiyatro-Sinema	19	25	44	44	
	Sağlık İçin Spor Tesisi	15	29	44	44	

Yüzme havuzu, katılımcıların yaklaşık 1/5'i tarafından istenen ama henüz Muğla'da bulunmayan bir tesistir. Muğla ilinin konumuna bakıldığında, ilde bulunması gereken spor tesislerinin başında yüzme havuzu gelmelidir. Ayrıca iklim şartları göz önünde bulundurulduğunda yapılacak böyle bir tesisten her mevsimde yararlanmak mümkün olacaktır. Bunun yanında Türkiye'nin en uzun kıyı şeridinde sahip ili olan Muğla'da yaşayan insanların yüzme bilmesi veya yüzme öğrenmelerine yönelik tesislerin olması bir gereklilik olarak görülmektedir.

IV. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Geleneksel olarak toplumlar, çalışma hayatındaki verimliliği toplumsal sorun, boş zamanı ise kişisel tercih ve sorun olarak görmüştür. Boş zaman değerlendirme faaliyetleri sırasında geliştirilen zihniyet ve yetenekler sadece

*Muğla İl Merkezindeki Memurların Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin
Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*

birey için değerli olmayıp aynı zamanda bireyin bir parçası olduğu ve iş yaşamını da etkilediği için toplum açısından da önemlidir. Son zamanlarda gelişmiş ülkeler bu durumu göz önünde bulundurarak, bireylerinin boş zamanlarını daha iyi değerlendirmeleri için çok farklı imkanlar geliştirmekte ve bunu topluma sunmaktadırlar.

Bunun yanında boş zamanları olumlu bir biçimde değerlendirmek toplumsal entegrasyonu güçlenmesine etki edebilmekte, özellikle nüfusun genç kesimini zararlı alışkanlıklardan koruyabilmektedir.¹⁸

Bu doğrultuda rekreasyon, ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme seviyelerine göre ilgi alanlarına girmekte ve önem kazanmaktadır. Türkiye’de de 1980’lerden sonra gündeme daha yoğun olarak girmiş ve kalkınma planlarına alınmıştır.

Zamanı iyi kullanabilmek, insanın kendisine, çalışma hayatına, sosyal hayatına, dinlenme ve eğlenmesine, biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasına ayırdığı zaman birimleri arasında dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır.

Uygulamalı araştırmalarda boş zamanların değerlendirilmesi etkinliklerinin toplumsal sınıf, mesleki statü, saygınlık gibi değişkenlerle ilişkisi ele alınmış ve bu konuda olumlu sonuçları olduğu ortaya koyulmuştur.¹⁹ Aynı zamanda işe başlamadan önce iyi dinlenmenin iş verimliliğini verimi arttırdığı bilinen bir olgudur.

Muğla’daki devlet memurlarının boş zaman değerlendirme eğilimlerinin belirlenmesine yönelik yapılan bu çalışmada varılan sonuçları şu şekilde belirtebiliriz:

- Araştırmaya katılan memurların % 56’sı işinden memnun iken, % 41’nin işinden kısmen memnun olması kayda değer bir olgudur. İşten duyulan memnuniyetle iş verimliliği arasındaki ilişki düşünüldüğünde, var olan memnuniyet oranının yükseltilmesi gerekmektedir. Nitekim katılımcıların % 83’ü boş zamanı iyi değerlendirmenin iş verimliliğini arttıracığı kanısını taşımaktadır. Dolayısıyla memurların sahip olduğunu boş zamanları değerlendirme imkanlarının artırılması onların verimliliğini de arttıracaktır.

- Araştırmaya katılan memurların yaklaşık 2/3’si günlük 1-3 saat, 1/3’ü ise 4-6 saat arasında boş zamana sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde bu miktarda bir zamanın dinlenmek ve stres atmak için yeterli olduğu söylenebilir. Ancak kadın çalışanların, erkek çalışanlar oranla

¹⁸ Suavi Tuncay, “Türkiye’de Gençlik Sorunlarının Psikolojik Boyutu”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 1, S. 1, Güz 2000, s. 244

¹⁹ Suat Karaküçük, *Rekreasyon -Boş Zamanları Değerlendirme*, Seren Ofset Ankara, 1997, s. 4-8

daha az boş zamana sahip olduklarını söylemeleri kayda değer bir olgudur. Nitekim katılımcılardan bayan olanların % 65'inin daha fazla boş zaman istemesi yukarıdaki sonucu doğrular niteliktedir. Buna karşılık daha fazla boş zaman isteyen erkeklerin oranı % 38'dir.

- Katılımcıların hemen hemen tamamına yakını, boş zaman değerlendirme etkinliklerini dinlendirici ve sıkıntı azaltıcı (stres atıcı) olarak değerlendirmektedirler. Bu da iş verimi ile boş zamanları gereğince değerlendirme etkinlikleri arasındaki doğrudan ilişkiyi doğrulayıcı niteliktedir.

- Katılımcıların genelde boş zamanlarını evde, açık kırsal alanlarda gerçekleştirdikleri etkinliklerle değerlendirdikleri görülmektedir. Bunun yanında Spor tesisleri ve kahvehanelerde boş zaman geçirenlerin tamamına yakını erkeklerden oluşmaktadır. Özellikle spor tesislerinden bayanların boş zamanlarında sportif amaçla yararlanmaması kayda değer bir olgudur.

- Katılımcıların spor yapma yoluyla boş zamanlarını değerlendirme olgusuna baktığımızda, genelde ev dışında spor yapma veya spor aktivitelerine katılmanın tercih edildiği görülmektedir. Ev içinde spor yapma oranı erkek ve kadınlarda yaklaşık bir değere sahipken, ev dışında spor yapmada erkeklerin ön plana çıkmaktadır. Genel bir değerlendirme yapıldığında, katılımcılar içinde spor yapanların oranı, benzer araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlara göre yüksek çıkmaktadır. Bu durum katılımcıların eğitim düzeylerinin yüksek olması, diğer yörelerle kıyasla refah düzeyinin daha iyi durumda bulunması ve kentsel kültürün uygunluğu gibi faktörlerle açıklanabilir. Ancak spor yapan kişiler fizyolojik özellikler bakımından, yapmayan kişilerle karşılaştırıldığında genel manada bir farklılığın olmaması²⁰, yapılan sporun vücut üzerinde etkili olacak kadar yeterli olmadığı ve spor yapanlarca beslenme kurallarına dikkat edilmediği görülmektedir.

Yapılan Sporun etkili olabilmesi için haftada üç antrenman, 30 dakikadan az olmayan ve en az 300 kalori enerji harcanan bir aktivite yapmak ve kaloriden zengin gıdalardan kaçınarak vücut yağ oranını etkili biçimde azaltmak mümkün olup, kilo vermek için en iyi yöntem olduğu belirlenmiştir.²¹

- Katılımcıların önemli bir kesiminin boş zamanları değerlendirme etkinliği olarak "mesleki kursların" kentte çoğalmasını istemeleri anlamlı bulunmaktadır. Bunun yanında büyük çoğunlukça "sağlık için spor" ve "eğlence faaliyetleri" nin istenmesi bu alanlarda Muğla merkezde bir eksiklik olduğunu göstermektedir.

²⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Yeniçeri, *Muğla İl Merkezinde Bulunan Memurların Boş Zamanlarını Değerlendirme Eğilimleri, ve Bu Eğilimleri İle Bazı Fizyolojik ve Antropometrik Değerlerinin Karşılaştırılması*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla-2000

²¹ Tunç Alp Kalyon, *Spor Hekimliği*, GATA Basımevi, 4. Baskı, Ankara-1997, s. 90-98

Muğla İl Merkezindeki Memurların Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

- Nitekim bu doğrultuda katılımcıların hemen hemen hepsi tarafından Muğla merkezde “sağlık için spor tesisleri” ve “tiyatro-sinema salonları” istenmektedir. Bunların yanında önemli bir kesimce de “yüzme havuzu ve kapalı salon” istenmektedir.

KAYNAKLAR

- AÇIKADA, C.; Ergen, E. *Bilim ve Spor*, Büro-Tek Ofset Matbaacılık, Ankara, 1990.
- ÇUBUK, M.; *Turizmin Dinlenme Eğlenme ve Boş Zaman Değerlendirme ile Bütünleşmesi, Yeniden Tanım Denemesi ve Turizmin Planlamasında Sistemli Bir Yaklaşım*, Mimar Sinan. Üniversitesi. Yayınları, İstanbul, 1984.
- DEMİRAY, U.; *Açıköğretim Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Eğilimleri*, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 252, Eskişehir, 1987.
- Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Muğla D. İ. E. Yayınları*, DİE Matbaası, Ankara, 1998.
- GÜLER, Ş.; *Turizm Sosyolojisi*, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayını, Ankara, 1978.
- İllere Göre Gayri Safi Yurt İçi Hasıla Türkiye 1997*, D. İ. E. Matbaası, Ankara, 1998.
- KALYON, T. A. ; *Spor Hekimliği*, GATA Basımevi, 4. Baskı, Ankara, 1997.
- KARAKÜÇÜK, S.; *Rekreasyon*, Seren Ofset Ankara, 1997.
- KELEŞ, R.; *Kentleşme Politikası*, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara, 1990.
- NIXON, E.J, and Jewett, E.A.; *An Introduction to Physical Education*, Seventy Edition, Toronto, 1969.
- ÖCALAN, M.; *Doğu İl Merkezlerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarında Yaptıkları Faaliyetler ve Sporun Yeri*, Fırat Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 1996.
- Posta Gazetesi*, 13 Kasım, 1999.
- SAĞCAN, M.; *Rekreasyon ve Turizm*, İzmir, 1986.
- T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, I. Gençlik Şurası*, İstanbul, 1989.
- TEZCAN, M.; *Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi*, Atilla Kitapevi, Ankara, 1994.

Mustafa YENİÇERİ-Hüseyin ÖZKAN-Bayram COŞKUN

- TUNCAY, S. ; “Türkiye’de Gençlik Sorunlarının Psikolojik Boyutu”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 1, S. 1, Güz 2000.
- TUNCEL, F.; *ODTÜ Öğretim Elemanlarının Yaşam Tarzları ve Aktivite Düzeyleri*, Ankara, 1995.
- YENİÇERİ, M. ; *Muğla İl Merkezinde Bulunan Memurların Boş Zamanlarını Değerlendirme Eğilimleri,ve Bu Eğilimleri İle Bazı Fizyolojik ve Antropometrik Değerlerinin Karşılaştırılması*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2000.
- ZORBA, E. ; *Öğretim Elemanları ve İdari Görevde Çalışan Personelin Hayat Tarzı, Aktivite Düzeyleri, Antropometrik ve Fiziksel Uygunluk Seviyeleri*, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla, 1999.